

Novum

Szomorú születésnap Tonk Sándor (1947–2003) emlékére

2007 május 2-án ünnepelhetett volna az Erdélyi Református Egyház, az erdélyi magyar tudományosság. Tonk Sándor ekkor lett volna 60 éves. Ünneplés helyett csak az emlékezés maradt. Emlékezés arra, aki 2003. augusztus 14-én „költözött át ama jobb hazába”.

A *Református Szemle* még halálának évében egy teljes számot szentelt emlékének, amelyben pályatársak és tanítványok tisztelegtek egy-egy tanulmánnyal. Ebben látott napvilágot 2002. januárjában írott vallomása, illetve bibliográfiája.¹

Hirtelen halála akkor annyira megdöbbsentett, hogy senki sem vállalkozott tudományos, illetve közéleti pályájának méltatására vagy summázására. Erre még ma sem tudunk eléggé felkészülni. Azt viszont tudjuk és még mindig igen elevenen érezzük, hogy nehezen pótolható embert veszítettünk el. Hiányát érezzük az egyházkormányzatban, a Teológiai Intézetben, az Erdélyi Múzeum Egyesületnél, az Erdélyi Magyar Tudományegyletben.

Mértéktartó, példásan csendes, emóciómentes, de mindig határozott véleményt kifejtő megszólalásai önmagunk, közéletünk, egyháztársadalmunk revíziójára készítettek. Nemcsak egy élete delezőjén túljutott ember bölcsessége sugárzott belőle, hanem mindaz, ami évszázadokon át az erdélyi értelmiségiek legjobbjait jellemezte.

Hogy mit jelent itt, Erdélyben értelmiséginek lenni, azt legelőször családjában tapasztalta meg, ahol önfeláldozó, a hipokratészi eskü kívánalmait „túteljesítő” édesapa példája indította. Jogtörténésznek indult, de nagyon hamar – s talán nem véletlenül – az oktatástörténet felé fordult. Peregrinus-adattárak, kollégiumi diáknévsorok (*Erdélyiek egyetemjárása a középkorban*. Bukarest 1979; *Albizálás erdélyi városokban és falvakban. Kiss Sámuel enyedi diák gyűjtőútja*. Szeged 1991; *Erdélyiek egyetemjárása a kora újkorban. 1521–1700*. Szeged 1992; *A*

¹ Vallomás magamról, Tonk Sándor műveinek jegyzéke. In: *Református Szemle* 2003/6: *In memoriam Tonk Sándor*, 883–884.; 885–889.

marosvásárhelyi református kollégium diáksága. 1653–1848. Szeged 1994) szerkesztése közben több ezer értelmiségi életútját tekinthette át. Mindez meghatározta életvitelét, kutatói, tanári, közszereplői habitusát.

Tudta, megtanulta, hogy Erdélyben a tudós, bármennyire szeretné is, nem maradhat kutatószobája nyugalmában, hanem ki kell lépnie a közéletbe. Ez pedig nem kis áldozattal, nem kevés súrlódással jár. Az egyetemalapítást követő évek alatt több interjúban, vallomásszerű írásban, illetve sokat idézett végrendeletében is megfogalmazta ezt a meggyőződését. Valószínűleg kemény harcot vívott benne a levéltár csendjébe kívánczó történész és a nyilvánossággal állandó kapcsolatot tartó oktatáspolitikus.

Ez a harc emésztette fel egészségét. Nem volt rá méltó a világ. Mindannyiunk irányában vádlón hangzanak végrendeletének szavai: *Egyedül harcolok...* Nem álltunk elég határozottan mellé, nem biztosítottuk elég gyakran támogatásunkról. Lassan fáradt emberré lett.

A kolozsvári Teológián tartott legutolsó előadásán arra kértük, hogy beszéljen közéleti tapasztalatairól. Nagyon tanulságos beszélgetés volt. Egy más, a mienktől gyökeresen különböző világ levegője áramlott be közénk. Azelőtt sosem kérkedett azzal, hogy magas rangú politikusokkal tárgyal, s arról is csak a sajtóból értesültünk, hogy a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztjével tüntették ki. Akkor döbbsentünk rá igazán, hogy mennyire szerény, és hogy mekkora felelősséget vállalt.

A nagy nyilvánosság utoljára az *István a király* rockopera csíksomlyói bemutatóján láthatta. Talán utolsó elégtétel volt számára, hogy a közönség az előadóművészeknek, illetve a vezető politikusoknak kijáró vastapssal köszöntötte Tonk Sándort is.

Alig egy hónap telt el, és halálhíre lengte körül Erdélyt.

Bárhogy is alakuljon az erdélyi oktatás jövője, Tonk Sándor személye mérföldkő marad. Tudományos munkássága beemeli őt szellemi nagyjaink sorai közé, alázata pedig igen nehéz feladatot ró mindazokra, akik valamely tudományterületen a nyomába akarnak lépni.

Ősz Sándor Előd

In memoriam Dr. Pásztor János

A 2007. április 22-én elhunyt Pásztor János református lelkipásztortól, teológiai tanártól május 12-én vehettünk búcsút a Budapest-Gazdaréti templomban; ott, ahol gyakran szolgált, s amelynek gyülekezetébe tartozott. Míg még tehette, ő maga készítette el – nem a gyászszertartás –, hanem a „hálaadó istentisztelet” liturgiáját.

Dr. Lovas András, gazdaréti lelkipásztor köszöntése után a gyülekezet a 23. zsoltárt énekelte kamarazenekar kíséretében, majd az imádságot Dr. Bolyki János professzor, Pásztor János jó barátjának megemlékezése követte. Bevezetésként a gyászjelentés ígéjére utalt, amely tökéletesen jellemzi Pásztor János egész életét: *Hirdetem igazságodat a nagy gyülekezetben, és nem zárom be számat, jól tudod Uram. ...beszélek bűségéről és szabadításodról.* (Zsolt 40,10–11). Ugyanis, noha munkásságának sokféle arca volt, ő maga mindezekben mindig Isten ígéje szolgájának tudta magát. Majd a maga természetes módján és világos fogalmazásával a következőket mondta: